

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/275958356>

Stawonogi (Siphonaptera, Anoplura, Acari) występujące w Polsce na *Spermophilus suslicus* (Guldensteadt, 1770) (Mammalia, Rodentia)

Article · January 1987

CITATION

1

READS

35

1 author:

Haitlinger Ryszard

Wrocław University of Environmental and Life Sciences

404 PUBLICATIONS 2,801 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Abundance fluctuation and parasitofauna of *Eyprepocnemis plorans ibandana* (Charpentier, 1825) (Orthoptera: Acrididae), in the Humid Forest Zone of Southern Cameroon

[View project](#)

STAWONOGI (*SIPHONAPTERA*, *ANOPLURA*, *ACARI*)
WYSTĘPUJĄCE W POLSCE NA *SPERMOPHILUS SUSLICUS*
(GUELLENSTAEDT, 1770) (*MAMMALIA*, *RODENTIA*)

RYSZARD HAITLINGER

Katedra Zoologii AR, Wrocław

Susień perełkowany typowy przedstawiciel stepów wschodnioeuropejskich występuje w Polsce na niewielkim skrawku w woj. zamojskim i osiąga tutaj zachodnią granicę zasięgu. Tuż po II Wojnie Światowej zajmował znacznie większe terytorium niż obecnie; liczne ugory i nieużytki stwarzały mu sprzyjające warunki życiowe; dlatego notowany był na wielu stanowiskach, a kolonie jego sięgały tysięcy osobników. W ciągu ostatnich 20-30 lat kolonie susia zostały w większości zlikwidowane, a gatunkowi temu grozi w Polsce zagłada. Zachodzi więc potrzeba opracowania jego parazytofauny, dopóki jest to jeszcze możliwe. Zagadnienie jest interesujące także dlatego, iż dotyczy izolowanych populacji na granicy zasięgu gatunku. We wcześniejszych latach stawonogi występujące na *S. suslicus* były badane sporadycznie. Ich efektem jest stwierdzenie jednego gatunku pchły: *Ctenophthalmus orientalis* (Wegner, 1960) (Skuratowicz, 1964) oraz dwóch gatunków wszy: *Neohaematopinus schizodactylus* Gerwel, (Gerwel, 1954) i *Enderleinellus propinquus* Blag. (Wegner, 1972). Roztocze (*Acari*) na susie perełkowym w Polsce nie było dotychczas notowane.

W roku 1985, dzięki uprzejmości dr S. Męczyńskiego uzyskałem możliwość dokonania przeglądu 14 susłów odłowionych w związku z prowadzonymi badaniami mikrobiologicznymi. Zebrano na nich 13 gatunków stawonogów, w tym 10 gatunków roztoczy. Tym samym liczba gatunków stawonogów stwierdzonych na *S. suslicus* w Polsce wzrosła z 3 do 13. Trudno ustalić, jak jest ona odległa od rzeczywistej liczby gatunków stawonogów mogących wystąpić na tym żywicielu.

Materiał i metoda

Susły perełkowane odławiano dwukrotnie: w maju i w sierpniu 1985, w obu wypadkach metodą wylewania nor. Susły z odłowu wiosennego zaraz po złowieniu zabijano i po przewiezieniu do laboratorium dokony-

wano przeglądu. Z nich pochodzi niemal cały badany materiał. Susły z odłowu sierpniowego po kilkudniowym pobycie w laboratorium były wyczesywane przyżyciowo, po uprzednim oszołomieniu eterem. Wszystkie susły odławiano w Miączynie k. Zamościa. W maju przejrano 8 susłów z których uzyskano 154 stawonogi; w sierpniu z 6 susłów uzyskano 8 stawonogów (wyłącznie *Echinonyssus criceti*).

Wyniki

Grupa żywicielska. *Anoplura*: *Neohaematopinus schizodactylus* 1 ♂, *Enderleinellus propinquus* 9 ♀♀, 4 ♂♂, 3 l.

Grupa gniazdowo-żywicielska. *Siphonaptera*: *Ctenophthalmus orientalis* 3 ♀♀, 3 ♂♂; *Mesostigmata*: *Echinonyssus criceti* (Sulzer) 53 ♀♀, *Androlaelaps fahrenheitii* (Berl.) 4 ♀♀, *Eulaelaps stabularis* (Koch) 1 ♀.

Grupa gniazdowa. *Mesostigmata*: *Cyrtolaelaps minor* (Willmann) 26 deutonimf, *Kleemannia lanata* (Solomon) 32 ♀♀, *Macrocheles decoloratus* (Koch) 4 ♀♀. *Prostigmata*: *Bakerdania* sp. 4 ♀♀, *Pygmephorus stammeri* (Krczal) 2 ♀♀, *Cryptostigmata*: *Oribatida* 2. *Astigmata*: *Xenoryctes krameri* (Michael) 2 hypopussy.

Niniejsze skąpe materiały nie dają podstaw do ustalenia, jak kształtują się zgrupowania stawonogów na susłach żyjących w izolowanych koloniach w granicach Polski. Zwraca jednak uwagę wystąpienie kilku gatunków w dużej liczbie, z których najliczniejsze były: *E. criceti*, pasożyt susłów i chomików oraz *K. lanata*, znany z różnych gatunków ssaków (Solomon, 1969, Pintschuk, 1976). Z tym żywicielem wyłącznie jest związany *N. schizodactylus* znany tylko z Polski, z okolic Zamościa. Także obecność *E. propinquus* i *C. orientalis* jest uzależniona od obecności różnych gatunków susłów i chomików. Za niecodzienną należy uznać wysoką liczbę *C. minor*, gatunku licznie raczej rzadko spotykanego.

Echinonyssus criceti (Sulzer, 1774)

Rozmieszczenie: Bułgaria, NRD, Polska, RFN, ZSRR.

Stanowisko w Polsce: Turew (poznańskie) (Kielczewski, 1958). Zebrany z żywiciela przypadkowego — *Arvicola terrestris* (L.).

Gatunek znany tylko z jednego stanowiska i żywiciela przygodnego jest związany wyłącznie z gryzoniami rodzajów *Spermophilus* i *Cricetus*; chomiki występują jeszcze w wielu częściach Polski i tam oraz w miejscach występowania *S. suslicus* można się spodziewać obecności *E. criceti*.

Cyrtolaelaps minor (Willmann, 1952)

Rozmieszczenie: Austria, Bułgaria, Czechosłowacja, Jugosławia, Norwegia, NRD, Polska, RFN, Rumunia, ZSRR (Ukraina, obwód Leningradzki).

Stanowiska w Polsce: Ze ssaków — Dolny Śląsk (Willmann, 1952); gdańskie — okolice Kartuz (Lachmajer, Wegner, 1959), Kiełpino (Wegner, 1960); wałbrzyskie — Zagórze, Walim, Rzecznka, Jugów, Przełęcz Jugowska (Haitlinger, 1976); nowosądeckie — Sromowce Wyżne; Pieśniński Potok, Krościenko (Haitlinger, 1983); wałbrzyskie — Żelowice (Haitlinger, 1984 a); Wrocław (Haitlinger, w druku a); bielskie — Babia Góra (Haitlinger, w druku a). Z gniazd *Apodemus sylvaticus* (L.); poznańskie — Kórnik, Jeziory, Bełchatów, Poznań (Błaszak, 1970)

Autor zbierał także *C. minor* na następujących stanowiskach: koszańskie — Wicie, Rydzewo, olsztyńskie — Wenecja; bydgoskie — Oćwieka, Ostromecko; śląskie — Ostrówek; suwalskie — Brożane, Kleszczówek; ciechanowskie — Lubowidz; lubelskie — Kazimierzów; częstochowskie — Suliszowice; radomskie — Ryczywół; skierniewickie — Nieborów; jeleniogórskie — Karpacz; wałbrzyskie — Piotrowice, Piotrków.

Gospodarze w Polsce: *Clethrionomys glareolus* (Schreb.), *Pitymys subterraneus* (de Sel. Long.), *A. terrestris*, *Microtus agrestis* (L.), *M. oeconomus* (Pall.), *Apodemus tauricus* (Pall.), *A. sylvaticus* (L.), *A. agrarius* (Pall.), *Sorex alpinus* Schinz, *S. araneus* L.

C. minor, mimo że notowany z wielu stanowisk w kraju na ssakach, występuje rzadko. Związany głównie z ich gniazdami, nie był dotychczas zbierany w takiej liczbie na ciele zwierząt. Jest to najbogatszy zbiór tego roztocza ze ssaków w Polsce.

Kleemannia lanata (Solomon, 1969)

Rozmieszczenie: Polska, Rumunia, ZSRR.

Stanowisko w Polsce (podany jako *Ameroseius lanatus*): siedleckie — Karczewiec k. Węgrowa. Zebrany z *A. agrarius* (Haitlinger, w druku b).

Gatunek znany z niewielu miejsc w Europie, zbierany z gniazd oraz z powierzchni ciała różnych gatunków ssaków (Solomon, 1969, Pintschuk, 1976). W Polsce uzyskano dotychczas tylko jednego osobnika. Stanowisko z Miączyna wskazuje, iż w niektórych częściach wschodniej Polski jest to gatunek liczny.

Pygmephorus stammeri (Krczal, 1959)

Rozmieszczenie: Japonia, Norwegia, Polska, RFN, ZSRR (Krym).

Stanowiska w Polsce: wałbrzyskie — Walim, Rzecznka, Strachów, Żelowice, Bobolice (Haitlinger, 1977, 1984); wrocławskie — Błotnica (Haitlinger, 1981); Wrocław (Haitlinger, 1984 b).

Żywiciele w Polsce: *A. agrarius*, *M. arvalis*, *S. alpinus*, *S. araneus*, *S. minutus*, *Crocidura suaveolens* (Pall.).

Gatunek o szerokim zasięgu, rzadko łowiony. W Polsce znany dotychczas z Dolnego Śląska. Łowiony częściej na obszarach bezleśnych niż zalesionych. Na suśle perełkowanym zebrany po raz pierwszy.

Otrzymano: 12 XII 1986

Adres autora:
50-205 Wrocław, ul. Cybulskiego 20

LITERATURA

1. Błaszak, C.: Roztocze grupy *Gamasina* Leach 1918 (*Acari*, *Mesostigmata*) z gniazd myszy zarosłowej *Apodemus sylvaticus* L. — *Bad. fizjogr. Pol. zach., Poznań*, s. B., 23, 27-45, 1970.
2. Gerwel, C.: Materiały do fauny wszy (*Anoplura*) Polski. — *Acta parasit. pol.*, 2, 171-208, 1954.
3. Haitlinger, R.: Parasitological investigations of small mammals of Góry Sowie (Middle Sudetes). IV. *Acarina* (*Mesostigmata*) — *Pol. Pismo Ent.* 46, 4: 771-821, 1976.
4. Haitlinger, R.: Parasitological investigation of small mammals of Góry Sowie (Middle Sudetes). V. *Acarina* (*Trombidiformes*, *Sarcoptiformes*, *Ixodidae*). — *Pol. Pismo Ent.*, 47, 3: 377-427, 1977.
5. Haitlinger, R.: Structure of arthropod community occurring on *Microtus arvalis* (Pall.) in various habitats. I. Faunistic differentiation dominance structure arthropod infestation intensiveness in relation to habitats and host population dynamic. — *Polish. ecol. Stud.*, 72, 271-292, 1981.
6. Haitlinger, R.: The mites (*Acarina*) of small mammals of the Pieniny Mts., Poland. — *Acta Zool. Cracov.*, 26, 11: 355-386, 1983.
7. Haitlinger, R.: Zgrupowania stawonogów występujące na *Sorex araneus* L. i *Sorex minutus* L. w środowisku leśnym i bezleśnym Wzgórz Niemczańskich. — *Wiad. Parazytol.*, 30, 3: 345-367, 1984a.
8. Haitlinger, R.: Stawonogi występujące na *Crocidura suaveolens* (Pall.) (*Mammalia*, *Insectivora*) w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem aglomeracji miejskiej. — *Wiad. Parazytol.*, 30, 4: 521-529, 1984b.
9. Haitlinger, R.: Arthropod communities occurring on small mammals from ruin environment of urban agglomeration of Wrocław (w druku a).
10. Haitlinger, R.: Roztocze (*Acari*) nowe lub rzadkie w faunie Polski uzyskane z drobnych ssaków i owadów (w druku b).
11. Kiełczewski, B.: Z badań nad roztocami pasożytniczych drobnych gryzoni leśnych. — *Wiad. Parazytol.*, 4, 3: 207-210, 1958.
12. Lachmajer, J., Wegner, Z.: Characteristics of a natural focus of encephalitis viruses in the neighbourhood of Kartuzy (Gdańsk Province) 1957. — *Biul. Inst. Med. Morsk.*, 10, 175-184, 1959.
13. Pintschuk, L.: Gamazovyje klešči mliekopitajuščich Dniestrowsko-Prutskego Mezdurečia. — Kišinev, 1976.
14. Skuratowicz, W.: Pchły — *Siphonaptera*. W: Klucze do oznaczania owadów Polski, 29 — Warszawa, 1967.
15. Solomon, L.: Contributie la cunoasterea acaroparazitofaunei mamiferelor

- mici din Dobrogea. — *Comunic. Sticntif. Univ. Al. I. Cuza*, 18, 271-283, 1969.
16. Wegner, Z.: Roztocze rzędów *Parasitiformes* i *Acariformes* znalezione na drobnych ssakach w okolicach Kartuz, woj. gdańskie. — *Acta parasitol. pol.*, 8, 29: 439-450, 1960.
  17. Wegner, Z.: Wszy — *Anoplura*. W: Klucze do oznaczania owadów Polski, 16 — Warszawa, 1972.
  18. Willmann, C.: Parasitische Milben an Kleinsäugern. — *Z. parasitkde*, 15, 392-428, 1952.

ARTHROPODS (*SIPHONAPTERA*, *ANOPLURA*, *ACARI*) OCCURRING IN POLAND ON *SPERMOPHILUS SUSLICUS* (GUELLENSTAEDT, 1770) (*MAMMALIA*, *RODENTIA*)

by

R. HAITLINGER

From 14 suslics (*Spermophilus suslicus*) the 162 arthropods, belonging to 13 species were collected. Ten of them for the first time on suslic living in Poland. The most numerous were: *Echinonyssus criceti*, *Klemania lanata* and *Cyrtolaelaps minor*. Not uncommon was *Enderleinellus propinquus* too. On the suslic in Poland as yet the 13 arthropod species were found.